

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : D3/1/A.Ç./03/7 (Muafiyet)
Karar Sayısı : 03-73/883-382
Karar Tarihi : 13.11.2003

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Mustafa PARLAK
Üyeler :Tuncay SONGÖR, A. Ersan GÖKMEN,
R. Müfit SONBAY, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfki ÜNAL,
Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI, Kublay ATASAYAR,
M.Sıraç ASLAN, Süreyya ÇAKIN

B- RAPORTÖRLER: Aydın ÇELEN, Neşe Nur YAZGAN

C- BAŞVURUDA

BULUNAN : Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş.
Büyükdere Cad. Beyazıt Han No.86 Kat:2
80280 Gayrettepe / İstanbul

D- TARAFLAR : Toys R Us-Headquarters Inc.,
461 From Road Paramus New Jersey 07652 ABD

Geoffrey, Inc.,
2002 West 14 th Street Wilmington Delaware ABD

Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş.
Büyükdere Cad. Beyazıt Han No.86 Kat:2
80280 Gayrettepe / İstanbul

E- DOSYA KONUSU: Toys R Us-Headquarters Inc., Geoffrey Inc. ve Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş. arasında akdedilen Franchise Anlaşmasına menfi tespit belgesi verilmesi veya muafiyet tanınması talebi.

F- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 23.6.1998 tarih, 1861 sayı; 25.2.1999 tarih, 664 sayı; 30.4.2003 tarih, 1850 sayı ile giren başvuru üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 5. ve 8. maddeleri uyarınca yapılan inceleme sonucu düzenlenen 3.11.2003 tarih, D3/1/A.Ç./03/7 sayılı Menfi Tespit/Muafiyet Raporu 10.11.2003 tarih ve REK.0.07.00.00/154 sayılı Başkanlık önergesi ile 03-73 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ :İlgili raporda;

1) Franchise Alan konumundaki teşebbüs olan Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş.'ye tek elden satınalma ve rekabet etmeme yükümlülüğü getirilmiş olması nedeniyle bildirimde bulunulan franchise anlaşmasına menfi tespit belgesi verilemeyeceği;

2) 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında değerlendirildiğinde, anlaşma süresi olan 16 yıl boyunca ve anlaşma bitiminden sonra 2 yıl boyunca Franchise Alan'a rekabet etmeme yükümlülüğü getirilmiş olması nedeniyle, söz konusu franchise anlaşmasının 2002/2 sayılı Tebliğden yararlanamayacağı;

3) bireysel muafiyet açısından değerlendirildiğinde, anlaşmanın sona ermesini takip eden döneme ilişkin olarak Franchise Alan'a getirilen rekabet etmeme yükümlülüğünün süresinin bir yıla indirilmesi ve coğrafi olarak kapsamının ise franchise mağazaları'nın bulunduğu tesisler ile sınırlandırılması durumunda bildirim konu olan franchise anlaşmasına Kurul karar tarihinden başlamak üzere beş yıllık süre için bireysel muafiyet tanınabileceği,

4) söz konusu beş yıllık bireysel muafiyet süresinin sona ermesi halinde, tarafların başvurusu üzerine, bireysel muafiyet kararının bildirim konusu olan franchise anlaşmasının kalan süresi için yenilenebileceği,

ifade edilmektedir.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. Taraflar

H.1.1. Toys R Us Inc.

ABD menşeli bir şirket olan Toys R Us Inc. (Ana Şirket) dünya çapında 27 ülkede yaklaşık 1600 satış noktasında faaliyetlerini sürdürmektedir. Başta çocuk giyim ürünleri ve oyuncakları olmak üzere tüm çocuk ürünlerini aynı satış noktasında tüketicilere sunmayı hedefleyen şirket, Toys R Us-Headquarters Inc., (Toys Headquarters) ve Geoffrey Inc. (Geoffrey) unvanlı şirketlerin de %100 sermayesine sahiptir.

Toys R Us Inc., başvuru konusu olan franchise anlaşmasını 21.12.1995 tarihinde Beyazıt Şirketler Grubu ile akdetmek suretiyle Türkiye pazarına girmiş bulunmaktadır.

H.1.2. Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş.

Beyazıt Şirketler Grubu'na bağlı bir şirket olan Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş. 26.10.1995 tarihinden itibaren faaliyetlerini sürdürmektedir. Toys R Us Inc. ile akdettiği franchise anlaşması uyarınca "Franchise Alan" olarak İstanbul'da dokuz, Ankara'da iki ve İzmit, Bursa, Antalya, Adana, Gaziantep,

Mersin ve Konya’da birer mağaza olmak üzere toplam 18 mağazada faaliyet göstermektedir. Söz konusu şirketin ortaklık yapısı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo-1: Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş. Sermaye ve Hissedarlık Yapısı

Hissedar	Sermaye Miktarı (1000 Adet)	Hisse Oranı (%)
Selahattin BEYAZIT	9.892.800.000	61,07
M. Murat BEYAZIT	4.500.000.000	27,78
Ayşe BEYAZIT	750.000.000	4,63
Gültekin GÖKMERAL	200.000	~0,00
İktisadi Yatırımlar ve Finansman A.Ş.	60.000.000	0,37
Taşıt Sanayi A.Ş.	60.000.000	0,37
Paksan Paketlenmiş Kireç San.	807.000.000	4,98
Yakıt Nakliyat ve Tic. A.Ş.	60.000.000	0,37
Taşıt Ticaret A.Ş.	60.000.000	0,37
Suntekstil Tic. ve San. Ltd. Şti.	10.000.000	0,06
Toplam	16.200.000.000	100,00

2002 yılında yaklaşık ..... trilyon TL ciro elde eden Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş.’nin Yönetim Kurulu üyeleri Selahattin BEYAZIT, M.Murat BEYAZIT, Gültekin GÖKMERAL ve M.Hayrettin KOZAK’tır.

H.2. İlgili pazar

H.2.1.İlgili Ürün Pazarı

Başvuru konusu olan anlaşma, Toys Headquarters, Geoffrey ve Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş. arasında 21.12.1995 tarihinde akdedilen franchise anlaşmasıdır.¹ Bu anlaşma uyarınca, Franchise Veren konumundaki ABD menşeli teşebbüs, başta oyuncak olmak üzere çocuklara yönelik ürünlerin perakende satışı konusunda geliştirmiş olduğu franchise hakkını Franchise Alan’a kullandıracaktır.

Belirli bir ürün ve onunla yüksek ikame edilebilirliği olan diğer ürünlerden oluşan pazarlar ilgili ürün pazarını oluşturmaktadır. Bir ürünün diğer bir ürünle aynı pazarda yer alabilmesi için bu ürünlerin tüketici gözünde nitelikleri, kullanım amaçları ve fiyatları bakımından benzer olmaları gerekmektedir.

İnceleme konusu olan franchise sistemi, 0-16 yaş grubundaki çocukların başta giyim ve oyuncak olmak üzere diğer birtakım ihtiyaçlarının belirli bir yeknesaklık altında işleyen perakende satış yöntemi ile tüketicilere sunulması esasına dayanmaktadır. Çocuk giyim ürünleri ve oyuncakları, sistemin en önemli bölümünü oluşturmalarına rağmen, bu sisteme dahil olan satış noktalarında çocuk vücut bakım ürünleri, kırtasiye ürünleri ve kısmen de olsa gıda ürünlerini bulmak mümkündür. Bir nevi “çocuk süpermarketi işletmeciliği” olarak tanımlanabilecek söz konusu franchise sisteminde amaç, 0-16 yaş grubunun eğlence, giyim, eğitim, bakım ve beslenme ihtiyaçlarını karşılayan

¹ Toys R Us Inc., Toys Headquarters ve Geoffrey şirketlerinin tamamı “Franchise Veren” ya da “Toys R Us”, Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş. ise “Franchise Alan” olarak anılacaktır.

ve aslında her biri farklı kanallardan elde edilebilecek çok sayıdaki ürünü bir arada sunarak tüketici gözünde farklı bir konuma gelmektedir.

Bu nedenle, söz konusu franchise mağazalarında ağırlıklı olarak oyuncak ve çocuk giysileri satılıyor olmasına rağmen, yukarıda adı geçen diğer ürünlerin de satışa sunuluyor olması nedeniyle, ilgili ürün pazarı, "0-16 yaş grubunun eğlence, eğitim, bakım ve beslenme ihtiyaçlarını karşılayan ürünlerin bir arada sunulması pazarı" olarak tanımlanmıştır. Ancak, Toys R Us gibi söz konusu çocuk ürünlerinin tamamını satışa sunan noktalar ile bu pazar içerisinde yer alan ürün gruplarının her birini ayrı ayrı satışa sunan satış noktaları arasında yoğun bir rekabet de mevcuttur.

H.2.2.İlgili Coğrafi Pazar

İlgili coğrafi pazarın tanımlanmasında, homojen rekabet koşullarının varlığı göz önünde bulundurulmaktadır. Bu bağlamda, ilgili ürün bakımından pazara giriş, tedarik kaynaklarına ulaşım, üretim, dağıtım, pazarlama ve satış şartlarının bölgesel bir farklılık göstermediği dikkate alınarak, ilgili coğrafi pazar Türkiye Cumhuriyeti Sınırları olarak belirlenmiştir.

H.3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

H.3.1. Menfi Tespit Değerlendirmesi

4054 sayılı Kanun'un 8. maddesinde menfi tespit ile ilgili düzenlemelere yer verilerek, teşebbüs veya teşebbüs birliklerinin başvurusu üzerine, Kurul'un elinde bulunan bilgiler çerçevesinde bir anlaşmanın, eylemin veya birleşme ve devralmanın Kanun'un 4, 6 ve 7. maddelerine aykırı olmadığını gösteren menfi tespit belgesi verebileceği hükmü yer almaktadır.

Bildirim formunda, bildirim konu franchise anlaşmasında anlaşmaya taraf olan teşebbüslerin ticari kararlarını özgürce almalarını engelleyen hükümler bulunmadığı iddia edilse de, söz konusu anlaşmada franchise sistemlerinin özünde yer alan ve anlaşmaya menfi tespit verilmesini engelleyen birtakım rekabeti sınırlayıcı hükümlerin bulunduğu tespit edilmiştir. İhlal niteliğindeki bu hükümlerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

H.3.1.1. Tek Elden Satın Alma Yükümlülüğü

Franchise anlaşmasının "Franchise Mağazaları'nın İşleyişi" başlıklı 5. bölümünde yer alan "Mal Alımı" başlıklı 5.1. bölümünde mağazalarda satışa sunulacak ürünlerin hangi kaynaklardan temin edileceğine ilişkin olarak aşağıdaki ifadeler yer verilmiştir:

"(a) Franchise Alan, eğer mevcutsa, kendisi tarafından herhangi bir Franchise Mağazası'nda satış için sunulacak veya satılacak tüm oyuncakları, oyun gereçlerini ve diğer ürünleri Franchise Veren'den veya Yan Şirketi'nden veya Franchise Veren veya Yan Şirketi vasıtasıyla alacaktır. Franchise Veren veya Yan Şirketi, eğer mevcutsa bütün bu tip malları Franchise Alan'a satacaklardır..."

(c)Eğer Franchise Alan tarafından ısmarlanan herhangi bir mal Franchise Veren veya Yan Şirket'i tarafından veya onların kanalıyla sağlanamayacak ise, Franchise Veren, kendi takdiri doğrultusunda, Franchise Alanın söz konusu malı kendisinin stok etmesi gerektiğine karar verirse, Franchise Alan bu tür malları Franchise Veren tarafından önceden yazılı olarak onaylanan üçüncü şahıs kaynaklardan satın alabilir..."

Franchise anlaşmasında yer alan bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, mağazalarda satılacak ürünleri Franchise Alan öncelikle Franchise Veren'den almak zorundadır. Şayet, bu ürünleri Franchise Veren Franchise Alan'a sağlamak istemiyor ise o takdirde Franchise Alan söz konusu ürünleri Franchise Veren'in onaylayacağı başka kaynaklardan sağlayabilecektir. Dolayısıyla, franchise anlaşmasının bu hükmü 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamındadır.

H.3.1.2. Rekabet Etmeme Yükümlülüğü

Franchise anlaşmasının "Rekabet Etmeme" başlıklı 12.2. bölümünde, anlaşmanın süresi olan 16 yıl boyunca ve anlaşmanın sona ermesini takip eden 2 yıl süresince Franchise Alan'a rekabet etmeme yükümlülüğü getirilen madde;

"Toplam Süre boyunca ve ondan sonraki iki (2) yıllık dönem için ("Kısıtlı Dönem"), Franchise Alan, onun herhangi bir Tabi veya Yan Şirketi veya Franchise Alan'ın Esas Malikleri'nden herhangi biri (Franchise Alan ve onun Tabi ve Yan Şirketleri'yle beraber "Kısıtlı Taraflar") dolaylı veya dolaysız olarak, Bölge içinde veya dışında, işbu Anlaşma'nın doğrultusu haricinde,

(i) Kısıtlı Taraf'ın kendi hesabı için herhangi bir Rekabetçi Faaliyet'le meşgul olmayacaktır,

(ii) Herhangi bir Rekabetçi Faaliyet'le meşgul olan herhangi bir Kişi'ye herhangi bir hizmet vermeyecek ve hizmetine girmeyecektir, veya

(iii) Böyle bir Kişi'de, hissedar, iş ortağı, başkan, müdür, yönetici, çalışan, danışman, temsilci, acenta veya vekil veya danışmanlık veya yönetim firması göreviyle fakat bunlarla sınırlı olmamak üzere herhangi bir sıfatla yer almayacaktır ..."

şeklinde düzenlenmiştir:

Yukarıda yer verilen ve rekabet ihlalleri içeren hükümler nedeniyle, bildirim konusu olan franchise anlaşmasına menfi tespit verilmesi mümkün değildir.

H.3.2. 2002/2 Sayılı Tebliğ Açısından Değerlendirme

Franchise anlaşmalarına ilişkin olarak çıkarılmış bulunan 1998/7 sayılı Franchise Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği, 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nin yayımlanmasıyla birlikte

yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla, bildirim konusu franchise anlaşması 2002/2 sayılı Tebliğ hükümlerine uygunluk açısından değerlendirilmiştir.

2002/2 sayılı Tebliğ'in 4. maddesinde, anlaşmalarda yer almaları durumunda anlaşmanın grup muafiyetinden yararlanmasını engelleyen sınırlamalar sayılmıştır. Bu çerçevede söz konusu franchise anlaşmasının incelenmesi neticesinde, anlaşmanın tamamını grup muafiyeti kapsamı dışına çıkartan türden düzenlemenin yer almadığı görülmüştür.

Ancak, Franchise Alan'a anlaşma süresi olan 16 yıl boyunca ve anlaşmanın sona ermesini takip eden 2 yıl süresince getirilen rekabet etmeme yükümlülüğü 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında değildir.

Anlaşma süresince franchise alana getirilebilecek rekabet etmeme yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeler 2002/2 sayılı Tebliğ'in 5. maddesinin (a) bendinde yer almaktadır. Buna göre, franchise alana beş yıldan daha uzun bir süre için rekabet etmeme yükümlülüğü getirmek, iki istisna dışında, mümkün değildir.

Beş yıldan daha uzun süreli bir rekabet etmeme yükümlülüğünü haklı gösteren ilk durum, franchise alanın anlaşmaya dayalı faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için gerekli yatırım tutarının en az %35'ini franchise verenin karşılaması halidir. Böyle bir durumda, franchise alana getirilen rekabet etmeme yükümlülüğü en fazla 10 yıla kadar uzatılabilecektir. Bildirime konu franchise anlaşmasının incelenmesi neticesinde, sözleşmenin "Franchise Mağazaları'nın Geliştirilmesi" başlıklı 2.4. maddesinde, Franchise Alan'ın tüm masrafları kendine ait olmak üzere, tüm inşaat ve tesisat işlemlerini yapmak, gerekli ekipmanı, mobilyayı, demirbaşı ve tabelaları satın almak zorunda olduğu hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla, Franchise Alan'ın faaliyet gösterebilmesi için gerekli yatırım tutarının neredeyse tamamını bizzat kendisi karşılaması nedeniyle, inceleme konusu anlaşmanın Tebliğ'de belirtilen ilk istisnadan yararlanması mümkün değildir.²

Franchise alana beş yıldan daha uzun süreli rekabet etmeme yükümlülüğü getirilmesine imkan sağlayan ikinci istisnaya göre, franchise alanın anlaşmaya dayalı faaliyetlerini sürdürürken kullanacağı tesisin mülkiyeti arazi ile birlikte veya alıcı ile bağlantısı olmayan üçüncü kişilerden sağlanan bir üst hakkı çerçevesinde franchise verene aittir. Böyle bir durumda, franchise alana franchise verene ait olan tesiste faaliyet gösterdiği süre boyunca rekabet etmeme yükümlülüğü getirilebilecektir. Bildirime konu franchise anlaşması bu çerçevede değerlendirildiğinde, sözleşmenin "Binaların Zilyetliği" başlıklı 2.2. maddesinde, franchise mağazasının zilyetliğini Franchise Alan'ın kiralama ya da satın alma yoluyla elde etmesi gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla,

---

² 2003/3 sayılı 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ ile bu ilk istisna yürürlükten kaldırılmış olmasına rağmen, 2003/3 sayılı Tebliğ'de, yatırım tutarının %35 ve daha fazlasını sağlayan sağlayıcılara anlaşmalarındaki rekabet etmeme yükümlülüğünün süresini 5 yıla indirmeleri için 2 yıllık bir geçiş süresi verilmiştir. Tarafların bu 2 yıllık geçiş süresinden de yararlanması söz konusu değildir.

anlaşma beş yıldan daha uzun bir süre için rekabet etmeme yükümlülüğüne izin veren ikinci istisnadan da yararlanamamaktadır.

Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde, sözleşme süresi olan 16 yıl boyunca Franchise Alan'a getirilen rekabet etmeme yükümlülüğünün 2002/2 sayılı Tebliğ'den yararlanması mümkün değildir.

Anlaşmanın sona ermesini takip eden döneme ilişkin olarak franchise alana getirilebilecek rekabet etmeme yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeler 2002/2 sayılı Tebliğ'in 5. maddesinin (b) bendinde yer almaktadır. Buna göre, genel ilke olarak anlaşmanın sona ermesini takip eden dönem için franchise alana rekabet etmeme yükümlülüğü getirmek mümkün değildir. Ancak, anlaşma konusu mal ya da hizmetlerle rekabet halindeki mal veya hizmetlere ilişkin olması, anlaşma süresince alıcının faaliyette bulunduğu tesis ya da arazi ile sınırlı olması ve franchise veren tarafından franchise alana devredilen know-how'ı korumak için zorunlu olması koşullarıyla, franchise alana, anlaşmanın sona ermesinden itibaren bir yılı aşmamak kaydıyla rekabet etmeme yükümlülüğü getirilebilmektedir. Dosya konusu franchise anlaşması bu çerçevede değerlendirildiğinde, anlaşmanın sona ermesinden itibaren iki yıllık bir dönem için Franchise Alan'a getirilen rekabet etmeme yükümlülüğünün süre bakımından 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında olmadığı anlaşılmıştır.

Franchise Alan'a getirilen rekabet etmeme yükümlülüğünün 2002/2 sayılı Tebliğ'den yararlanabilmesi için, yukarıda sayılan şartların tamamının yerine getirilmesi gerekmektedir. Değerlendirmeye konu anlaşmanın "Rekabet etmeme" başlıklı 12.2. maddesinde Franchise Alan'a "Bölge içinde veya dışında" rekabetçi faaliyetle meşgul olmama yükümlülüğü getirilmiştir. Anılan anlaşmanın "Çeşitli Tanımlar" bölümünde "Bölge" Türkiye ve "Ek Bölge" ise Azerbaycan, Kazakistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Kuzey Kıbrıs olarak belirlenmiştir. Bu madde ile, anlaşmanın sona ermesinden sonraki dönem için getirilen rekabet etmeme yükümlülüğü, sadece Franchise Mağazaları'nın bulunduğu tesis ya da arazi ile sınırlandırılmamış, tüm Türkiye için getirilmiştir. Dolayısıyla, bu haliyle anılan maddenin grup muafiyeti kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.

H.3.3. Bireysel Muafiyet Değerlendirmesi

4054 sayılı Kanun'un muafiyet tanınmasına ilişkin koşulları düzenleyen 5. maddesinde iki olumlu ve iki olumsuz koşul sayılarak, muafiyet verilecek olan anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararlarının bu dört koşulu da sağlaması gerektiği hükme bağlanmıştır. Söz konusu maddedeki diğer bir önemli düzenleme de, muafiyet kararlarının en fazla beş yıllık bir süre için verilebileceğidir.

Olumlu koşullardan ilki, malların üretim ve dağıtımında iyileşme ya da ekonomik veya teknik gelişme sağlama zorunluluğudur. Bu şartı, teşebbüsler arası birlikte davranış sonucu elde edilecek ekonomik fayda ve iyileşme, rekabetin sınırlandırılmasından dolayı oluşan zarardan daha fazla olmalıdır, şeklinde özetlemek mümkündür. Bu noktada "fayda" sadece ilgili teşebbüslere sağlanan yarar olarak algılanmamalıdır. Aksine, objektif anlamda ekonomiye

yapılan her türlü somut katkı bu kapsamda değerlendirilmelidir. Üretim veya dağıtım maliyetlerini düşüren, kaliteyi artıran, piyasaya yeni girişleri kolaylaştıran ve yeni üretim tekniklerinin gelişmesine katkıda bulunan anlaşmaların genellikle bu ilk kriteri sağladığı kabul edilebilir. Söz konusu anlaşmaların bu şartı sağladığı kanaatine varılmıştır. Zira, inceleme konusu olan franchise anlaşması sayesinde Toys R Us Inc, kendi tecrübe ve denemeleri sonucu geliştirmiş olduğu ve Türkiye için tamamen yeni olan “çocuk mağazacılığı”nı 1995 yılında Türkiye’ye getirmiştir. Böylece, tüketiciler başta çocuk giyimi ve oyuncak olmak üzere çok sayıda çocuk ürününü aynı yerde bulabilecekleri yeni bir sistemle tanışmışlardır.

Malların üretim ve dağıtımında iyileşme ve gelişme sağlandığı gibi, bu iyileşmeden elde edilen faydanın tüketicilere yansıtılması da gerekmektedir. Bu zorunluluk, muafiyet verilebilmesi için yerine getirilmesi gereken ikinci olumlu koşuldur. Dosya konusu franchise anlaşmasının bu şartı da sağladığı anlaşılmıştır. Tüketiciler, değişik kanallardan elde edebilecekleri çocuk ürünlerinin hemen hemen tamamını franchise sistemi sayesinde Toys R Us mağazalarında bulabilmektedirler.

Bir anlaşma, uyumlu eylem ya da teşebbüs birliği kararına muafiyet tanınabilmesi için ilgili pazarda rekabetin tamamen ortadan kalkmaması gerekmektedir. İlgili ürün pazarı olarak tanımlanan 0-16 yaş grubunun eğlence, eğitim, bakım ve beslenme ihtiyaçlarını karşılayan ürünlerin bir arada sunulması pazarında faaliyet gösteren en önemli teşebbüs Toys R Us’dır. Bu pazarın temel özelliği olan çocuk ürünlerinin hepsini birarada satışa sunma yöntemi ile faaliyetlerini sürdüren teşebbüs sayısı oldukça azdır. Bununla birlikte, Toys R Us’ın bu pazar dışındaki teşebbüslerden gelen ciddi bir rekabet baskısı ile karşı karşıya kaldığını ifade etmek mümkündür. Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, çocuk ürünlerinin tüketiciler tarafından hangi kanallardan tedarik edildiğine ilişkin olarak yapılan araştırmalarda halk pazarından, hipermarketlere ve çocuk mağazalarına kadar birçok tedarik kaynağının var olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo-2: Çocuk Ürünleri Tedarik Kaynakları (%)

Alışveriş Mekanı	İç Giyim	Dış Giyim	Aksesuar (emzik, biberon vb.)	Oyuncak
Açık Halk Pazarı	34	34	17	31
Küçük Mağaza, Tuhafiye	39	36	39	25
Büyük Çocuk Mağazası	18	20	14	16
Büyük Mağaza	8	9	6	5
Hipermarket/Süpermarket	1	1	21	23
Eczane	-	-	3	-
Toplam	100	100	100	100

Tablo-2’den de anlaşıldığı üzere, tüketicilerin yaklaşık %20’si çocuk giyimi ürünlerinde, %14’ü emzik, biberon gibi aksesuar ürünlerinde ve %16’sı oyuncak ürünlerinde Toys R Us’ın içinde bulunduğu “Büyük Çocuk Mağazası” kategorisini tedarik kaynağı olarak tercih etmektedirler.

Toys R Us’dan farklı olarak çocuk ihtiyaçlarının sadece bir kısmına yönelik ürünlerin satışını yapan teşebbüsler, değişik ürün gruplarında Toys R Us’a

rakiptirler. Örnek vermek gerekirse, Toys R Us'ın en önemli faaliyet konusu olan oyuncak satışı ile işigal eden çok sayıda perakendeci bulunmaktadır. Oyuncak satışlarında çocuk mağazalarının payı son yıllarda artış göstermesine rağmen, tüketicilerin büyük kısmı açık halk pazarını ve her türlü ürünü satan mağaza ve marketleri tercih etmektedirler. Ayrıca, başta Çin, Hong Kong ve Tayvan olmak üzere Uzakdoğu ülkelerinden ithal edilen oyuncak çeşitleri oyuncak pazarındaki rekabetin yoğunluğunu artırmıştır. Benzer şekilde, çocuk giyim ürünlerinin hem üretim hem de tüketicilere satış seviyesinde çok sayıda teşebbüs faaliyet göstermektedir. Bu teşebbüslerden bazıları (Mothercare gibi) belirli bir marka oluşturarak tüketici gözünde farklılaşmaya çalışmış ve Toys R Us'a rakip olmuşlardır. Tüm bu gelişmelere rağmen, çocuk giyiminde açık halk pazarı ve tuhafiyeye türü küçük mağazalar en önemli tedarik kaynağı olmaya devam etmektedirler.

Bu açıklamalar ışığında, dosya konusu franchise anlaşmasının ilgili pazarın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kaldırılmasına yol açmayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, bireysel muafiyet tanınabilmesi için gerekli olan birinci olumsuz koşul da sağlanmaktadır.

Muafiyet verilecek olan anlaşma, uyumlu eylem veya teşebbüs birliği kararında aranılan ikinci olumsuz koşul ise, anlaşmadan beklenen faydanın sağlanabilmesi için zorunlu olandan daha fazla rekabet kısıtlamasının yer almamasıdır. Başka bir ifadeyle, muafiyet değerlendirmesi yapılan bir anlaşmada yer alan tüm rekabet kısıtlamaları, üretimin, dağıtımın gelişmesi ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması ve bu iyileşmeden tüketicilerin yararlanabilmeleri için zorunlu olmalıdır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki; söz konusu anlaşmada Franchise Alan'a getirilen rekabet etmeme yükümlülüğünün süresi 16 yıl olmasına rağmen, anlaşma 1995 yılından itibaren yaklaşık 8 yıldır uygulanmaktadır ve anlaşmanın sona ermesine yaklaşık 8 yıl kalmıştır. Bu anlaşmanın bireysel muafiyet alıp alamayacağı hususunu anlaşmanın kalan 8 yıllık süresi bakımından tartışmak gerekmektedir. Çocuk ürünlerinin tamamını aynı yerde satışa sunma ilkesini Türkiye'de ilk kez inceleme konusu olan franchise anlaşması ile hayata geçiren Toys R Us'ın Franchise Alan'a getirmiş olduğu kalan bu 8 yıllık rekabet etmeme yükümlülüğü esasen bireysel muafiyet için gerekli olan son şartı da sağlayabilecek niteliktedir. Ancak, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde de belirtildiği üzere, muafiyet kararları en fazla beş yıllık bir süre için verilebilmektedir. Dolayısıyla, söz konusu franchise anlaşmasına beş yıllık bir süre için bireysel muafiyet tanınabilecektir. Kanun'un aynı maddesinde ifade edildiği üzere, muafiyet süresi sona erdiğinde muafiyet şartları halen devam ediyorsa, ilgili tarafların başvurusu üzerine muafiyet kararının yenilenme imkanı bulunmaktadır.

Anlaşmanın sona ermesini takip eden 2 yıllık süre için Franchise Alan'a getirilen rekabet etmeme yükümlülüğü bakımından ise durum farklıdır. Bu yükümlülüğün bireysel muafiyetten yararlanmasını gerektiren bir durum mevcut değildir. Bir başka deyişle, inceleme konusu olan franchise anlaşmasının ekonomik veya teknik gelişme sağlanması ve bu iyileşmeden tüketicilerin yararlanabilmeleri için, anlaşmanın sona ermesini takip eden 2

yıllık bir dönem için Franchise Alan'a rekabet yasağı getirilmesi şart değildir. 2002/2 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği'nde izin verildiği gibi 1 yıllık bir dönem için Franchise Alan'a getirilen rekabet etmeme yükümlülüğü, franchise anlaşmasından beklenen faydaları sağlamak için yeterli olacaktır.

Ayrıca H.3.2. sayılı bölümde de ifade edildiği üzere, sözleşmenin sona ermesinden sonraki dönem için getirilen rekabet etmeme yükümlülüğü, sadece Franchise Mağazaları'nın bulunduğu tesis ya da arazi ile sınırlandırılmamış tüm Türkiye için getirilmiştir. 2002/2 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında olmayan bu düzenlemenin bireysel muafiyet alması da mümkün değildir. Zira, rekabet etmeme yükümlülüğünün sadece Franchise Mağazaları'nın bulunduğu tesisler ile sınırlı olması durumunda da söz konusu franchise anlaşmasından beklenen faydalar elde edilecektir. Anlaşmada olduğu gibi tüm Türkiye'yi kapsayacak şekilde getirilen bir rekabet etmeme yükümlülüğü rekabetin gereğinden fazla sınırlandırılması anlamına gelmektedir.

I. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre; Toys R Us-Headquarters Inc., Geoffrey Inc. (Franchise Veren) ile Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş. (Franchise Alan) arasında 21.12.1995 tarihinde akdedilen Franchise Anlaşması için yapılan menfi tespit belgesi verilmesi veya muafiyet tanınması başvurusuna ilişkin olarak,

1)"Franchise Alan" konumundaki teşebbüs olan Uluslararası Çocuk Çarşıları A.Ş.'ye tek elden satınalma ve rekabet etmeme yükümlülüğü getirilmiş olması nedeniyle bildirimde bulunulan franchise sözleşmesine menfi tespit belgesi verilemeyeceğine;

2) 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında değerlendirildiğinde, anlaşma süresi olan 16 yıl boyunca ve anlaşmanın sona ermesini takip eden 2 yıl süreyle "Franchise Alan"a rekabet etmeme yükümlülüğü getirilmiş olması nedeniyle, söz konusu franchise sözleşmesinin 2002/2 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği'nden de yararlanamayacağına;

3) a- başvuru bireysel muafiyet açısından değerlendirildiğinde, anlaşmanın sona ermesini takip eden döneme ilişkin olarak "Franchise Alan"a getirilen rekabet etmeme yükümlülüğünün süresinin bir yıla indirilmesi ve coğrafi olarak kapsamının Franchise Mağazaları'nın bulunduğu tesisler ile sınırlandırılması durumunda, bildirim konu olan franchise anlaşmasına Rekabet Kurulu kararının tarihinden başlamak üzere beş yıllık süre için bireysel muafiyet verilebileceğine;

b- bu koşulların yerine getirilmesi için kararın tebliğinden itibaren ilgili taraflara 60 gün süre verilmesine; Kurulumuzca gerekli görülen düzeltmeler yapılmadan uygulamaya devam edilmesi halinde haklarında soruşturma açılacağı ve aynı Kanun'un 16 ve 17. maddeleri uyarınca işlem yapılacağı taraflara bildirilmesine;

03-73/883-382

4) söz konusu beş yıllık bireysel muafiyet süresi sona erdiğinde, tarafların başvurusu üzerine, bireysel muafiyet kararının bildirim konusu olan franchise anlaşmasının kalan süresi için yenilenebileceğine,
OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.